

odbor všeobecné správy
náměstí Hrdinů 1634/3
Praha 4
140 21

Č. j. MV- 5047-30/VS-2010

Praha 20. ledna 2011
Počet listů: 5

Rozeslat dle rozdělovníku

INFORMACE č. 4/2011 **Osvojení v cizině**

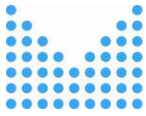
Podle ustanovení § 66 zákona č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon o rodině“), *jako společné dítě mohou někoho osvojit jen manželé*. V tomto případě se jedná o zrušitelné osvojení.

Osvojení může být provedeno také tak, že je nelze zrušit (nezrušitelné osvojení). Takto mohou osvojit dítě pouze manželé, nebo jeden z manželů, který žije s některým z rodičů dítěte v manželství, a nebo pozůstalý manžel po rodiči nebo osvojiteli dítěte. Výjimečně může takto osvojit i *osamělá osoba*, jestliže jsou jinak předpoklady, že toto osvojení bude plnit svoje společenské poslání (§ 74 zákona o rodině).

Pravomocná rozhodnutí ve věcech osvojení vydaná v cizině (je-li osvojitel nebo osvojenec českým občanem) nepotřebují k svému uznání v České republice zvláštní rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky. Musí však mít náležitosti veřejné listiny (tj. opatřeny příslušnými ověřeními), být úředně přeloženy do českého jazyka a musí být na nich vyznačeno datum nabytí právní moci (§ 63 a násl. zákona č. 97/1963 Sb., o mezinárodním právu soukromém a procesním, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „ZMPS“).

I.

V praxi jsme se setkali s případem, kdy bylo rozhodnuto soudem v cizině o osvojení nezletilého dítěte, cizince, českými státními občany. Osvojitelkou byla vdaná žena a osvojitelem její přítel, nikoliv její manžel.

Osvojitelé požádali o vydání osvědčení o státním občanství pro dítě, neboť v souladu s ustanovením § 3a zákona č. 40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů, dítě, jehož alespoň jeden osvojitel je českým občanem, nabývá státního občanství České republiky dnem právní moci rozsudku o osvojení. Úřad městské části Praha 1, jako příslušný úřad (§ 24 odst. 1 zákona č. 40/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů) osvědčení vydal.

Na základě cizozemského rozhodnutí o osvojení, cizozemského rodného listu a vydaného osvědčení o státním občanství České republiky zvláštní matrika v Brně provedla zápis narození tohoto českého občana do knihy narození a vystavila mu rodný list, na němž je jako matka uvedena vdaná žena, jako otec její přítel; dítě nese příjmení tohoto přítele.

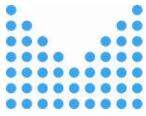
II.

Právního předpisu cizího státu nelze použít, pokud by se účinky tohoto použití přičily takovým zásadám společenského a státního zřízení České republiky a jejího právního řádu, na nichž je nutno bez výhrady trvat (§ 36 ZMPS - výhrada veřejného pořádku). Cizí rozhodnutí nelze uznat ani vykonat, jestliže uznání by se přičilo českému veřejnému pořádku (§ 64 písm. d) ZMPS).

Výhrada veřejného pořádku je ustanovení právního řádu, které umožňuje a také zavazuje odmítnout výjimečné použití ustanovení cizího právního řádu, kterého se má v daném případě použít na základě tuzemské kolizní normy, jestliže by účinky tohoto použití v oblasti tuzemského práva byly zásadně nepřijatelné. Pro takové nepřijatelné účinky je také nutno odmítnout uznat cizí rozhodnutí.

V průběhu roku 2010 se uskutečnilo společné jednání zástupců Ministerstva spravedlnosti, Ministerstva vnitra a Ústředí pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně. Při společném jednání jsme dospěli k závěru, že v daném konkrétním případě jde o rozhodnutí cizího soudu o osvojení nezletilého dítěte dvěma osvojiteli (státními občany České republiky), které sice není podle českého právního řádu osvojením společným, ale které by bez dalšího nemělo být pokládáno za neúčinné v České republice.

V případech osvojení dítěte-cizince, kde alespoň jeden osvojitel je státním občanem České republiky a o osvojení rozhoduje příslušný orgán cizího státu, se jedná zpravidla o právně komplikované případy. Je proto vhodné, aby osvojení dítěte v těchto případech bylo realizováno za úzké spolupráce s Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí se sídlem v Brně. Je tak třeba zajistit, aby byli čeští státní občané, kteří žádají o adopci dítěte-cizince žijícího v cizině, vždy odkazováni na uvedený úřad.

Pokud dojde k situaci, kdy alespoň jeden z osvojitelů je státním občanem České republiky a osvojované dítě je cizincem, a jsou předloženy podklady pro zápis tohoto dítěte do zvláštní matriky, je třeba velmi úzké spolupráce této matriky (zápis narození do matriční knihy narození) a Úřadu městské části Praha 1 (vydání osvědčení o státním občanství České republiky). Je na zvážení, zda by nemělo být předběžně zvláštní matrikou posouzeno, zda zápis narození osvojeného dítěte provede či nikoli a to z pohledu „uznání“ osvojení provedeného orgánem cizího státu (viz dále). Tato skutečnost má totiž zásadní význam při posouzení, zda dítě nabylo osvojením státním občanem České republiky státní občanství České republiky podle § 3a zákona č.40/1993 Sb., o nabývání a pozbývání státního občanství České republiky, ve znění pozdějších předpisů. Zápis narození tohoto osvojeného dítěte pak může zvláštní matrika provést pouze v případě, že je státním občanem České republiky.

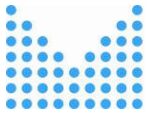
III.

Při zápisu narození takového dítěte do zvláštní matriky v Brně (předpokládáme, že půjde zpravidla o děti narozené v cizině) musí být každý případ posuzován individuálně.

1. Pokud zvláštní matrika nebude mít jakékoli pochybnosti ohledně souladu vydaného cizozemského rozhodnutí ve věci osvojení s právním řádem České republiky a cizozemské rozhodnutí o osvojení splňuje předepsané podmínky, provede zápis narození a vydá rodný list dítěte.

2. Jestliže však o tomto souladu vzniknou důvodné pochybnosti, musí být posouzeno, zda zjištěný rozpor s právním řádem České republiky nezakládá důvod pro uplatnění výhrady veřejného pořádku. Otázka použití výhrady veřejného pořádku by neměla být v předmětném případě posuzována podle § 36 ZMPS, neboť toto ustanovení se uplatní v případě, kdy má být při rozhodování v soukromoprávní věci použito na základě kolizní normy cizí právo. V předmětném případě však není otázkou použití cizího práva v řízení předcházejícím vydání rozhodnutí o osvojení dítěte, ale uznání vydaného rozhodnutí, tj. zkoumání účinků, které rozhodnutí na území České republiky vyvolá. Z toho důvodu je nezbytné uvažovat o použití výhrady veřejného pořádku ve smyslu ustanovení § 64 písm. d) ZMPS, podle něhož cizí rozhodnutí nelze uznat ani vykonat, jestliže by se uznání přičilo českému veřejnému pořádku.

Dostupná odborná literatura v zásadě souhlasí s tím, že i jiné české orgány vedle soudů (tedy např. matriční úřady) mohou provádět uznání cizozemského rozhodnutí tak, aby byly založeny jeho právní účinky v České republice. Procesní způsob uznání rozhodnutí cizího státu o osvojení dítěte není v zákoně výslovně stanoven a odborná veřejnost se přiklání k tomu, že jde o neformální způsob uznání

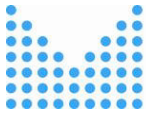
podle § 65 ZMPS, tzn. že se uznání nevyslovuje zvláštním výrokem a příslušný orgán po vyhodnocení, zda jsou splněny podmínky stanovené ZMPS pro uznání cizozemského rozhodnutí, k němu přihlédne, jako by šlo o rozhodnutí českého soudu (viz výše bod 1.).

S ohledem na znění zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o matrikách“, (především jeho ustanovení § 43, týkajícího se zápisů do zvláštní matriky), na ustanovení § 52 ZMPS, podle něhož mají veřejné listiny vydávané soudy a úřady v cizím státě (včetně cizozemských matričních dokladů) důkazní moc veřejných listin také v České republice, pokud jsou opatřeny příslušnými ověřeními, a na ustanovení § 63 ZMPS, jenž mj. vymezuje, jaká cizozemská rozhodnutí, popř. listiny lze uznávat v režimu ustanovení § 63 - § 68 ZMPS, není jednoznačné, do jaké míry může matriční úřad provádět shora naznačenou „uznávací“ činnost pro účely zápisu do matriky ve vztahu k cizozemskému matričnímu dokladu (tedy nikoli rozhodnutí či jiné listině podle § 63 ZMPS). Domníváme se, že by příslušná ustanovení ZMPS měla být vykládána tak, že matričnímu úřadu náleží kompetence uznávat i cizí veřejné listiny jako jsou matriční doklady, a to včetně posuzování jejich souladu s českým veřejným pořádkem.

Považujeme však za velmi důležité zdůraznit, že podstatou celé věci by mělo být nastolení souladu zápisu v matriční knize s faktickým rodinněprávním stavem, tj. především vztahem mezi osvojeným dítětem a osvojitelem a příbuzenským poměrem osvojeného dítěte k příbuzným osvojitelů. Posouzení rozporu s veřejným pořádkem České republiky rozhodnutí cizího státu o osvojení dítěte či cizozemského matričního dokladu by měl podle našeho názoru matriční úřad věnovat zvláštní pozornost a zohlednit vždy na prvním místě zájem nezletilého dítěte.

V případě pochybností o výkladu tohoto pojmu v kontextu konkrétních skutkových okolností proto doporučujeme, aby matriční úřad vždy vyžádal stanovisko Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně či mezinárodního odboru civilního Ministerstva spravedlnosti.

Pokud matriční úřad zápis do matriční knihy neprovede, vydá o tom správní rozhodnutí (§ 87 odst. 2 zákona o matrikách a část druhá zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů). Tímto správním řízením a následně vydaným správním rozhodnutím *nemůže dojít k přezkoumání* zákonnosti či správnosti rozhodnutí orgánu cizího státu o osvojení. Ve správním řízení musí být pouze posouzeno, zda jsou dány důvody pro postup § 64 písm. d) ZMPS. Proti správnímu rozhodnutí je možné podat odvolání, o kterém bude rozhodovat krajský úřad, (resp. magistrát, půjde-li o rozhodnutí úřadu městské části nebo městského obvodu územně členěného statutárního města), jehož rozhodnutí lze napadnout

žalobou ve správním soudnictví, přičemž soud by mohl ve stanovených mezích korigovat rovněž interpretaci neurčitého právního pojmu „veřejný pořádek“ provedenou matričním úřadem. Bude se jednat o zcela mimořádné situace, při jejichž posouzení je nezbytná vzájemná informovanost mezi matričním úřadem, Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí v Brně a ministerstvy spravedlnosti, vnitra a práce a sociálních věcí, když jsme si vědomi, jak již bylo uvedeno výše, že je třeba přihlížet k zájmu dítěte a respektování jeho základních práv.

Žádáme, aby s obsahem shora uvedeného byly seznámeny všechny matriční úřady v působnosti krajských úřadů, obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a magistrátů měst Brna, Ostravy, Plzně a Magistrátu hl. m. Prahy.

JUDr. Václav Henych
ředitel
podepsáno elektronicky

Rozdělovník:

- všem krajským úřadům
- všem odborům vnitřních věcí magistrátů měst Brna, Ostravy a Plzně
- odboru životenskému a občanskosprávnímu Magistrátu hl.m. Prahy